

Eén grote familie

Onvermijdelijk komt het moment dat je ouders hulpbehoevend worden. En dan is het handig als ze een beetje in de buurt wonen, zeker in de participatiesamenleving. Of zelfs heel dicht in de buurt, in een kangoeroewoning, de woonvorm van de toekomst.

Door *Elsbeth Grievink*

Als iemand hem vijf jaar geleden had gezegd dat hij met zijn ouders onder één dak zou gaan wonen, dan had Michiel Heidenrijk naar zijn voorhoofd gewezen. Maar toen kreeg zijn vader alzheimer, werd zijn moeder mantelzorger en besepte Heidenrijk, als hun enig kind, dat zijn ouders hem in de toekomst vaker nodig zouden hebben. Toen zijn vrouw hem vervolgens een artikel uit de krant liet zien waarin stond dat er een kavel te pacht kwam in Amsterdam-Oost waarop je groot mocht bouwen, zonder al te veel regels, viel hem het plan voor een kangoeroewoning in. Zijn vrouw en zijn ouders moesten nog wel even overtuigd worden. 'Ik wist ook wel: dit is een

leuk, maar niet per se goéd idee', zegt Heidenrijk, die voor zijn werk als directeur van Amsterdam Health & Technology Institute en het Joep Lange Institute ook professioneel dagelijks bezig is met innovatie in de zorg. 'En toch besloot ik: dit ga ik even volhouden.' Lang verhaal kort: sinds juli 2018 woont de hele familie in één groot, gesplitst familiehuus in Amsterdam-Oost. Heidenrijk met zijn vrouw en hun drie jonge kinderen op de bovenste verdiepingen, zijn ouders op de begane grond. De woning werd ontworpen door architectenbureau Lilith Ronner van Hooijdonk, dat één belangrijke wens van de familie gedurende het ontwerpproces voortdurend in het vizier hield. 'We wilden een huis waarin we dicht bij elkaar konden wonen, maar waar iedereen toch genoeg privacy zou ervaren.' De familie woont dicht op

De kangoeroewoning van Michiel Heidenrijk. Zijn ouders wonen onderin, hij woont met zijn vrouw en kinderen bovenin.

Een zogeheten dubbelhuis in Salland, tussen Deventer en Raalte; onder: schets van het huis waar voorin en achterin woonruimtes zijn, verbonden door een gang.

denken over de kwaliteit van de zorg- en leefomgeving. Architectenbureau Van Bergen Kolpa gaf daar gehoor aan door onderzoek te doen naar familiewonen. 'Familiewonen is overal ter wereld heel normaal, behalve in Nederland', zegt Evert Kolpa. 'Onze cultuur is er niet naar. Ontwikkelaars denken louter in eengezinswoningen. Terwijl het familiewonen veel voordelen biedt: als je de levens van verschillende generaties op eigentijdse wijze met elkaar verweeft, kunnen ze op een natuurlijke manier zorgtaken voor elkaar verrichten.'

Een eigen voordeur

Toen Rijksbouwmeester Floris Alkemade de prijsvraag Who Cares initieerde, om tot nieuwe vormen van wonen en zorg te komen, bedacht Van Bergen Kolpa het project Mark_Us, een vorm van familiewonen waarin een familie functioneert als microgemeenschap: iedereen kan er op een natuurlijke manier 'voor elkaar zijn'. Want volgens de architecten is één kangoeroewoning mooi, maar werkt de formule nog beter als er meerdere bij elkaar staan. 'Dan ontstaan er community's, waar kinderen met elkaar spelen, ouderen elkaar overdag bezoeken en waarin de kwaliteit van leven voor alle bewoners toeneemt.'

Een voorbeeld van zo'n community is Nieuw Bouwlust, een initiatief van Peter van Zutphen en Ineke de Morée, die op het erf van hun stolpboerderij in Anna Paulowna een woongemeenschap startten waar bewoners van verschillende generaties samen de zorg delen voor het erf én voor elkaar. Hiervoor bouwden zij als Collectief Particulier Opdracht-

elkaar, maar het uitgekende ontwerp zorgt voor genoeg afstand. Om elkaar te bezoeken, moeten de familieleden buitenom. Niemand heeft zicht op andermans voordeur. Het slaapvertrek van het jonge gezin is op de eerste verdieping gesitueerd, de woonkamer bevindt zich erboven, zodat de grootouders zo min mogelijk geluidsoverlast ervaren. Bovendien bieden de uitkragende slaapkamers hun meer privacy in de tuin.

Druk op mantelzorgers

Met het ontwerp geeft Lilith Ronner van Hooijdonk antwoord op een aantal problemen in onze samenleving in de zorg voor ouderen. Zo is er een tekort aan goede seniorenwoningen, kampen veel

ouderen met eenzaamheid en sluiten veel zorginstellingen de deuren omdat ouderen langer thuis moeten blijven wonen. Al die ontwikkelingen leggen meer druk op mantelzorgers. 'Het huis is eigenlijk een herinstructie van het familiewonen, dat steeds minder voorkomt, maar vroeger populair was op het platteland', zegt architect Lilith van Assem. 'Maar dan in een hedendaagse, grootstedelijke vorm. Deze woonvorm moet overigens niet verward worden met de woongroep, waarin mensen bepaalde ruimtes delen. Deze kangoeroewoning bestaat echt uit twee aparte woningen.'

In 2015 deed het Stimuleringsfonds voor Creatieve Industrie een oproep aan ontwerpers om na te

‘Onze cultuur is er niet naar. Ontwikkelaars denken louter in eengezinswoningen’

Woongemeenschap Nieuw Bouwlust in Anna Paulowna, met bewoners van verschillende generaties.

wél financieel dekkend zijn.'

Ondertussen is de alzheimer van Michiel Heidenrijks vader in een gevorderd stadium. Daarnaast heeft hij atherosclerose, waardoor hij behalve geestelijk ook lichame-lijk zwak is. 'Hij kan nauwelijks lopen, is onzeker en niet gemoti-veerd om dingen te ondernemen', zegt Heidenrijk. 'Ook voor mijn moeder is dat zwaar.' Hij is blij dat hij zijn ouders nu zo dichtbij heeft, zodat hij en zijn vrouw makkelijk even kunnen bijspringen. Dat zij de concrete zorg op zich zouden nemen, is nooit het idee geweest. 'Dat kunnen anderen beter en mijn ouders verwachten dat ook niet van ons. Maar doordat we nabij zijn, zien we wel hoe het gaat met de zorg en of er aanpassingen nodig zijn. Ook is het prettig mijn moeder wat afleiding te kunnen bieden.' Tegelijkertijd vindt hij het spannend hoe het verder zal gaan. 'Het blijft moeilijk de tijd en de situatie te overzien. Trek ik het wel, de aftakeling van mijn vader van zo dichtbij te zien? En wat nou als ik een baan in Afrika kan krij-gen? Ik heb mijn ouders hierheen gehaald, dat is wel een verantwoor-delijkheid.'

Verder is hij nuchter: 'Je kunt zo'n idee helemaal dooddenken en het dan niet uitvoeren. Wij hebben ervoor gekozen optimistisch te zijn en de voordelen te zien, ook voor onszelf. Als er iets met mijn vader is, hoef ik niet langer in de auto te stappen. En willen Isis en ik uit eten? Dan hoeven we alleen maar de babyfoon naar beneden te brengen.' □

In woongemeenschap Nieuw Bouwlust wordt veel buitenruimte gedeeld.

gevers (CPO) een duurzaam woongebouw met verschillende wooneenheden. 'We hebben al-lemaal onze eigen voordeur, ons eigen huis en onze eigen tuin, maar delen ook veel gemeenschap-pelijke buitenruimte', vertelt Van Zutphen. 'Met elkaar beheren we de duurzame-energie-installatie en het erf, en we zijn er op sociaal vlak voor elkaar. Dat houdt in dat we samen leuke dingen doen, naar elkaar omkijken en bijspringen als er iemand in de lappenmand zit. De afspraak is: als voor een van ons structurele zorg nodig is, zoeken we met elkaar naar een oplossing.'

De voorbeelden klinken prachtig. Waarom komt het meer-genera-tiewonen dan nog maar zo weinig voor in Nederland? En waarom ligt het in de stad zo moeilijk? Kolpa: 'In de stad is per definitie te weinig ruimte. Een zorgwoning is eigenlijk een te grote woning. Dat is risicovol, want wat doe je met die extra ruimte als die, bijvoorbeeld door overlijden, vrijkomt?' Volgens Kolpa is een goede kangoeroe-woning op dit moment daarom alleen maar bereikbaar voor de welgestelden. En dat terwijl de meeste zorgbehoevenden 'door een opstapeling van problemen' aan de onderkant van de samenle-ving zitten.

Ook Van Assem, van Lilith Ron-ner van Hooijdonk, is zich ervan bewust dat de door haar bureau ontworpen kangoeroewoning in Amsterdam-Oost een luxe voorbeeld is. 'Het is niet iedereen gegeven op deze manier samen te wonen met kinderen en ouders, met zoveel woon- en buitenruimte voor alle partijen. Maar het model op zichzelf en het hele idee om mantelzorg dichterbij te halen,

is noodzakelijk om de verande-ringen in de zorg op te vangen. In gemeenten met veel eenzame ouderen en overbelaste mantel-zorgers, zou bijvoorbeeld onder-zocht kunnen worden hoe dit model toepasbaar is op de sociale woningbouw.'

Afleiding voor moeder

Oftewel: als gemeenten naar een weerbare samenleving willen, dan zullen ze hun opdrachten moeten aanpassen. Tot die tijd stelt Kolpa zich dan maar kritisch op tegenover zijn opdrachtgevers: 'Als wij het verzoek krijgen een woningencomplex te ontwerpen, stel ik de vraag: hoe zit het met de zorg? Kunnen we die integreren in het ontwerp? Wanneer er in grote volumes wordt gebouwd, kan een gemeenschap met zorgwoningen

'Wat doe je met die extra ruimte als die, bijvoorbeeld door overlijden, vrijkomt?'